

AD WIKÈNT INHOUDSOPGAVE

Hollandse slavernij
in Nieuw-
Amsterdam

pagina 14+15

Friet van McDonald's
helpt tegen
kaalheid

pagina 16

Bijzondere auto's:
Porsche
911

pagina 17

Te klein en te
zwaarmoedig

pagina
18+19

'Jumanji krijgt tweede
deel'

pagina 20

Ziekenhuizen doen
energiedrankjes in de
ban

pagina 21

Puzzels

Nederlandse banken
wren ondernemers
cryptovaluta

pagina 23

Blade cloud-based

gaming
pc

pagina 23

IT-column

Selena denkt altijd
depressies
zal hebben

pagina 24

WARWARÚ

Haat bevriest.
Liefde ontdooit.

MARTIE GINGER

AD Wikènt is een wekelijkse uit-
gave van ABCourant NV
en wordt als bijlage van de
zaterdageditie van het
Antilliaans Dagblad verspreid.

ABCourant NV
Scharloeweg 31
Willemstad, Tel. 7472200

Hollandse slavernij

De historische tweetalige New York-wandelgids levert, naast prachtige beschouwende teksten van belangrijke onderzoekers als prof. Gloria Wekker over onderwerpen als 'witte onschuld' en de 'ondergrondse spoorweg', heel veel nieuwe feiten.

Door Cees Luckhardt

In de archiefstukken hebben de auteurs ontdekt dat al in 1625 de eerste tot slaaf gemaakten door de Nederlanders in de staat New York aan land werden gebracht. Ook ontdekten ze dat al in 1644 een inheemse Amerikaan naar Amsterdam werd gebracht om te worden tentoongesteld als kermissattractie. Deze Munsee-strijder was gevangengenomen tijdens de eerste Nederlandse-Munsee oorlog (1643-1645), kreeg de naam Jaques en werd met toestemming van gouverneur Kieft door twee soldaten van de West-Indische Compagnie (WIC) naar Nederland gebracht waar hij werd gepresenteerd als een 'wilde indiaan'. De Munsee was een stam die woonde in een gebied rond wat nu New York heet.

De Amsterdamse burgemeester Reinier Pauw - die we in de geschiedenisboeken kennen als zowel de Vereenigde Oostindische Compagnie (VOC)-bewindhebber als de WIC-aandeelhouder - had een zoon die als kolonist in Nieuw-Nederland (Amerika) al in 1630 slaven ontving. Die mensen waren hoogstwaarschijnlijk 'gekocht' in Afrika. Ze waren in ieder geval niet verkregen op de 'vijand', terwijl de WIC wel de kaapvaart mocht

uitvoeren op alle Spaanse en Portugese slavenschepen waarmee Nederland verwickeld was in de Tachtigjarige Oorlog. Door deze feiten wordt duidelijk dat Nederlanders zich veel eerder met slavernij hebben beziggehouden dan algemeen wordt aangenomen.

De auteurs trachten de tijdgeest van de 17e eeuw te vangen door de overheersende visie te omschrijven op het tot slaaf maken van mensen. Er bestonden verschillende vormen van lijfeigenschap en het was zelfs mogelijk om voorwaardelijke vrijheid te krijgen. Hierdoor heerste een willekeurige sortering van mensen die leidde tot een voortdurende strijd om vrijheid. Het kan de lezer van deze gids niet ontgaan dat het tot slaaf maken van Afrikanen en het institutionaliseren van de slavernij tegelijkertijd opging met de komst van het kapitalisme en de ontwikkeling van rassentheorieën. Zo vroeg de filosoof John Locke zich af of Afrikanen dezelfde soort waren als Europeanen. Andere filosofen beargumenteerden dat inheemse Amerikanen en Afrikanen 'natuurlijke slaven' waren. Opvallend in al die theorieën, van die tijd, is dat men (nog) niet spreekt van 'krijgsgevangenen' of 'overwonnen' volkeren die in

De omslag van het boek.

Afrika al tot slaaf zijn gemaakt. Terwijl dit een theorie is die heden ten dage door Nederlandse historici wordt aangehangen, waarbij de Nederlanders aan de Afrikaanse kust 'slechts' gebruik zouden hebben gemaakt van een reeds bestaande gewoonte waarin Afrikanen andere Afrikanen 'te koop' aanboden.

Ook het geven van 'nieuwe' namen aan de 'tot slaaf gemaakte mensen' komt aan bod.

Wat we al lange tijd vermoeden, wordt hier bevestigd: alle tot slaaf gemaakte mensen werden een Europese of Nederlandse naam gegeven. Men kreeg bijvoorbeeld de naam van de stad of het land van herkomst. Hier van worden voorbeelden gegeven in de vorm van Paulo Angola en Simon Congo. Een ander gebruik was het verzinnen van een typische Nederlandse of Europese roepnaam zoals Jan, Gerrit, Pieter, Grote en Kleine Manuel, Jaques en 'Bassie de Neger'. De laatste persoon wordt in het boek besproken met zijn bijzondere levensverhaal. Zo werd hij in 1669 door de weduwe 'Juffrouw van Curler' voorgesteld als haar bediende en werd hij in 1671 begraven bij de Dutch Reformed Church.

Bekend was wel al dat naamgeving vaak verbonden was met de producten die men fabriceerde, of het beroep dat men uitoefende, of het bedrijf waarvoor men werkte. Het tot nu toe beroemdste voorbeeld in dit kader is Jan Compagnie, terwijl namen als Broertje en Piet nog steeds terug te vinden zijn in voornamen die mensen uit het Caribisch gebied dragen.

Er wordt uitgelegd hoe met de

bouw van Nederlandse forten niet alleen permanente vestingen werden gecreëerd, van waaruit het land werd gekoloniseerd en hoe de inheemse Amerikanen, in het door hun bewoonde gebied, gebruikt werden als bufferzone om aanvallen van andere (Europese) veroveraars en bezetters af te kunnen slaan.

Rond 1630 leefden er al driehonderd witte kolonisten en zestig zwarte slaafgemaakten in de zuidelijke Hudsonvallei. Ongeveer de helft van de tot slaafgemaakte mensen was eigendom van de WIC. De ruim driehonderd kolonisten kwamen niet alleen uit de Nederlanden, maar ook uit Europese gebieden als Duitsland, Scandinavië, Engeland en Frankrijk. De oorlogen om het gebied, waarvan uiteindelijk Engeland de bezetter werd, maakten niet dat de Nederlandse kolonisten verdwenen, zoals velen denken, ze bleven onder het nieuwe bestuur gewoon hun 'nieuw' verworven leven leiden in de kolonie en gingen gewoon door met hun handel en landbouw.

Sporen van deze geschiedenis zijn terug te vinden in gebouwen, kerken, forten en plekken zoals begraafplaatsen en archeologische sites waar de gevechten voor volledige emancipatie en afschaffing van de slavernij werden geleverd. Daarnaast worden in de wandelgids verschillende huizen van slaveneigenaren besproken.

Tot voor kort werd slavernij beschouwd als iets wat alleen maar plaats vond in de zuidelijke Verenigde Staten, maar uit dit onderzoek blijkt dat New York in de achttiende eeuw een

Begraafplaats Rhinebeck, grafsteen van Jack, afkomstig uit Afrika.

in Nieuw-Amsterdam

spilfunctie heeft gehad in de slavernij.

De auteurs tonen met duidelijke beschrijvingen van feiten aan dat in New York een ontmoeting waarneembaar was tussen vroegkapitalisme en ruilhandel. Schelpen en paarse kraken ('wampum') kon men omruilen voor beverhuiden. Naast de bekende ruilgoederen, zoals spiegels, wapens, munitie en drank, worden ook de minder bekende ruilmiddelen genoemd zoals brood, shirts, sokken, messen, schoenen, pijpen en scharen. Naast het ruilen werden in de eerste vriendelijke ontmoetingen ook giften ontvangen.

In het boek wordt duidelijk dat de Tachtigjarige Oorlog niet alleen in Europa werd gevoerd. Middels kaapvaart op de vijandelijke Spaanse en Portugese schepen kon met tot slaaf gemaakte Afrikanen in beslaggenomen. Hun arbeid bleek cruciaal voor het kolonisatieproces of zoals de auteurs schrijven: 'slavernij was een integraal onderdeel'. Verder worden er vragen gesteld bij begrippen als 'ontdekking(sreizen)' en de, tot op heden, gebruikelijke koppeling van de slavernij en de VOC. Die moet losgelaten worden. De auteurs stellen met hun onderzoek vast, wat steeds duidelijker uit de archieven blijkt, dat de VOC niet onderdeel voor de WIC wat betreft slavernij en handel. „De Nederlandse VOC was actief in en om Madagascar, en haalde ook tot slaaf gemaakte uit Zuid-Azië en Zuidoost-Azië, waaronder India en verschillende delen van Indonesië zoals Bali.”

De compagnies worden hier opgevoerd als nauw met elkaar verbonden en gericht op het bemachtigen van winstgevende producten om deze uit de West en Oost te vervoeren naar Europese steden als Amsterdam om ze daar met grote winsten te ver-

handelen. Hoewel de WIC met een officieel monopolie op kaapvaart, zout en beverhandel het Caribisch gebied in ging, werd zij bijna overal geconfronteerd met 'illegale' handel en vaart.

Zo blijken Nederlanders, buiten de officiële kanalen en wetten rond de VOC en WIC, al in 1605 te zijn begonnen deel te nemen aan de wereldwijde sla-

koloniseren. Aan dit doel werd het naleven van regels ondergeschikt gemaakt. De auteurs stellen dat men in Nieuw-Nederland leek te leven volgens het gezegde, 'het doel heiligt de middelen'.

Behalve grote winsten, omdat men de bevervellen en stukken land 'kocht' in ruil voor producten die een lage of lagere waarde hadden, ontstonden er ook verwarrende toestanden. Bijvoorbeeld in 1626 doordat men de grond 'slechts' verpacht had gekregen, terwijl de Nederlanders dit beschouwden als een permanente aankoop van land. Manhattan zou gekocht zijn voor een bedrag van 24 dollar. Terwijl de inheemse bevolking het begrip kopen en verkopen niet kende. De Europeanen moeten, met hun kapitalistisch denken, vaak vastgesteld hebben dat ze heel goed handeldreven door voor belachelijk lage prijzen en producten met een lage waarde in Europa zeer waardevolle exotische producten te kunnen inkopen.

In deze gids komt het 'oldboy network' duidelijk bovendrijven. De WIC-bestuurders hebben nauwe banden met de VOC-bestuurder en samen zijn ze sterk verbonden met lokale en nationale politieke bestuurders. Regelmatig komen deze bestuurders samen in een en dezelfde persoon of familie. Zoals die van de familie Pauw en in de persoon Peter Stuyvesant. Hij regeert over het gebied van de huidige staat New York, in opdracht van de WIC dat door de Engelsman Henry Hudson in opdracht van de VOC is binnen gevaren.

Na aanvankelijk vredelievende ontmoetingen met de inheemse bevolking en het toestaan dat de kolonisten zich op een stuk land van hen vestigden, begin zeventiende eeuw, ont-

Sojourner Truth (1797-1883) geboren als Isabella Baumfree, wist rond 1829 de slavernij te ontvluchten en veranderde in 1843 haar naam in Truth en voerde actie voor het abolitionisme.

stond er frictie tussen de oorspronkelijke bewoners en de Nederlandse kolonisten met de komst van gouverneur Kieft. In de wandelgids zijn citaten terug te vinden waarin de lokale bevolking zich uitlaet over Kieft waaruit is op te maken dat deze gouverneur zich ontpopte als een olifant in een porseleinkast. Zijn dictatoriale gedrag creëerde zoveel spanning dat men uiteindelijk te maken kreeg met (burger)oorlogen tegen de Nederlanders.

Dit is een van de eerste boeken waarin men uitvoerig stilstaat bij de Nederlandse dominantie in de slavenhandel, tussen 1650-1675, met Curaçao als het slavendepot en de centrale overslagplaats van het Caribisch gebied.

De eerste slavenopstand vindt in dit gebied al vroeg in de 18e eeuw plaats, in 1712. De straffen die opgelegd worden komen we tachtig jaar later opnieuw, en bijna identiek, tegen bij de grote Tula-opstand. Ook hier worden afschuwelijke, dodelijke lijfstraffen uitgevoerd. Na het radbraeken gaat men over tot levend verbranden. Met dergelijke wreedheden lijken de Europese overheersers in de West 'een voorbeeld' te stellen, zoals ook in de Oost 'gebruikelijk' was. De opstandeiders waren zich bewust van dit feit. Net als de Wic wisten ze dat het 'erop of eronder' was. Of de vrijheid verwerven, of de afschuwelijke marteldood ondergaan. Daarbij was onderhandelen met de Europese onderdrukkers over een vrije aftocht, eerder tijdrekken dan een

serius te nemen voorstel. Naast deze gegevens valt ook hier uit de archiefstukken weer op te tekenen hoe superieure men de witte man ziet en hoe denigrerend men denkt over mensen van kleur en vrouwen. Zo noemt men bij een opsomming van bezittingen naast koeien en andere dieren het bezit van een vrouw, een 'negroman' en 'negrobays'.

Bijzonder is het gegeven dat bijna alle landen in de eerste helft van de negentiende eeuw de slavernij afschaffen en dat, in aansluiting hierop of om de afschaffing in andere landen te bewerkstelligen, in 1834 een eerste anti-slavernijbijeenkomst plaatsvond.

Na het lezen van het boek gaat men in New York, net als gebeurde met het mapping slavery boek over Amsterdam, de gebouwen, begraafplaatsen, de parken en buitenhuizen anders bezien. Voor iedereen die van New York houdt is dit boek een must om de stad op een compleet andere manier te beleven en ervaren. En niet alleen in deze stille getuigen is de erfenis terug te zien, het kan ook gebeuren dat men, terwijl men in de staat of stad New York een wandeling maakt, een of meerdere van de veel achtergebleven Nederlandse woorden hoort uitspreken zoals Brooklyn (Breukelen), Harlem (Haarlem), coleslaw (koolsla), Yankees (Jankees), cookie (koekje), Wallstreet (Walstraat), Broadway (Bredestraat), waffle (wafel), canal (kanaal), hook (haak), of Santa Claus (Sinterklaas).

De stad is een archief: Mapping Slavery: New Amsterdam/New York

venhandel. In dat jaar vervoerde het Nederlandse schip 'Duverne' tot slaaf gemaakte naar Essequibo (Zuid-Amerika). Jaarlijks zeilden toen al meer dan honderd schepen vanuit Europa naar het Caribisch gebied om zout, tabak en suiker te halen uit de daar aanwezige (Spaanse) koloniën.

Bijzonder is dat rond 1640 zowel in New York als in Amsterdam de mensen van kleur het recht hadden om te trouwen. Gedoopt werden ze ook, maar voor slavenhouder Peter Stuyvesant was dat geen reden om zijn veertig tot slaaf gemaakte als vrij te beschouwen. Onder zijn bewind kon men als kind in slavernij geboren worden vanwege het feit dat de moeder al in slavernij leefde. Een kind kreeg dus als erfenis van de moeder de situatie waarin zij leefde. Een gedachtegang die lijkt te passen bij het protestantisme en haar erfzondeleer dat Stuyvesant aanhing. Hierbij moet worden opgemerkt dat er grote verschillen waarneembaar waren tussen praktijk en theorie. Zeker als het kind was verwekt door de slavenhouder kon het gebeuren dat het kind een speciale en uitzonderlijke behandeling kreeg.

Belangrijker dan de wetsregels leek het om het gebied te

Waarom mapping slavery?

geen gezin stichten. In onze hedendaagse samenleving zijn nog veel monumenten aanwezig die Europese koloniale macht tegenwoordigen. Het dekoloniseren van de geschiedenis behelst niet alleen het voor het voetlicht brengen

van gemarginaliseerde stemmen maar ook het blootleggen van onderliggende systemen en daarmee de erkenning dat geschiedenis schrijven ook een manier is om racisme en witte overheersing aan de orde te stellen of, om met Gloria Wekker te spreken: „Mapping slavery is een zeer noodzakelijke arbeid, werkend richting bewustwording in verschillende contexten en een weg wijzend, weg van de witte onschuld.”

Wat het betekent om zwart of wit te zijn heeft tot op de dag van vandaag implicaties binnen postkoloniale samenlevingen. Dit beïnvloedt onze dagelijkse levens, hoe onze instituties georganiseerd zijn en met welke geloofsystemen we worden opgevoed. Omdat tot slaaf gemaakte zwarte mensen altijd als eigendom werden beschouwd van witte mensen, waren ze 'een product' dat verkocht kon worden of gebruikt. Ze mochten zelfs